

ולא אתכם לבדכם אנכי כרת את הברית וגו', כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' אלקינו ואת אשר איננו פה עמנו היום, (כ"ט י"ג - י"ד).

כתוב כאן שמשה עשה ברית ואלה עם ישראל, והברית הזאת לא עשה רק עם דורו שעמד בהר <<<

בענין כל ישראל ערבים זה לזה

הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם.

א

הנה על פי המסורה יש על תיבות **לנו ולבנינו** ואות עי"ן של **עד** נקודות (סך הכל י"א במספר), ועיין נדרים (ל"ז), שחז"ל דרשו מהא דכתיב **ויבנו במקרא**, שזה המסורות, ואם כן גם כאן באה המסורה להבינו המקרא.

ועיין ברש"י ד"ה **הנסתרות**, וזה לשונו (באמצע דבריו), נקוד על **לנו ולבנינו**, לדרוש שאף על הנגלות לא ענש את הרבים עד שעברו את הירדן, משקבלו עליהם את השבועה בהר גריזים ובהר עיבל, ונעשו ערבים זה לזה, ע"כ.

והיינו שאף שמבואר כאן בקרא שבני ישראל ערבים זה לזה, כדכתיב **הנגלות לנו ולבנינו**, באו הנקודות להודיענו שערבות זו אינה חלה מיד, אלא רק אחר שיקבלו עליהם בשבועה וכו' (ועיין במפרשים).

וזה לשון הגור אריה, אבל עיקר הפירוש, כי הנקודה בא לעקוה, לפיכך נקוד על **לנו ולבנינו** ועל עי"ן **שבעה**, כי **לנו ולבנינו**, משמע עכשיו ענש על הנגלות, וזה אינו, שלא ענש על הנגלות עכשיו, ולומר, כי בודאי יש עונש על הנגלות, אך עכשיו אינו על הנגלות, והעי"ן **שבעה** נקוד גם כן, כי לשון **עד** מורה על עתיד, ומקצת זמן עתיד לא יענשו גם כן, דהיינו עד שיעברו הירדן, לכך נקוד על מקצת **עו**, ומקצת **עד** נשאר לדרוש עם **עד עולם**, דודאי **עד עולם** יענשו, ע"כ¹.

ומבואר שאף שבני ישראל ערבים זה לזה, מכל מקום אין ערבות זו חלה מיד, אלא רק אחר שקיבלו עליהם את השבועה בארץ ישראל², וכמו שכתב רש"י 'משקבלו עליהם את השבועה וכו' ונעשו ערבים זה לזה, ע"כ.

אכן מה שצריך ביאור הוא, דעיין בסוטה (ל"ז), בסוגיא שבני ישראל קיבלו עליהם ארבעים ושמונה בריתות, שהיה שש עשרה בריתות שלושה פעמים³, ועל זה מוסיף שם בברייתא, רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו אמר משום רבי שמעון, אין לך מצוה ומצוה שכתובה בתורה, שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה בריתות של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים, ופירש רש"י שכל אחד מבני ישראל נעשה ערב על כל אחיו, וכדאיתא להדיא שם בגמרא, דעיין שם שרבי מוסיף על דברי רבי שמעון בן יהודה, ואמר שיש בכל אחד ואחד, שש מאות אלף שלושת אלפים וחמש מאות וחמשים, וקאמר שם בגמרא מאי ביניהו, ערבא, וערבא דערבא איכא ביניהו, דלפי רבי נעשה כל אחד גם ערב על ערבותו של חבירו, (עיין רש"י שם), ע"כ.

ומבואר שהערבות שיש לישראל זה לזה, אינו רק משעברו את הירדן, אלא שכבר קיבלו עליהם ערבות זו בסניני⁴, ואם כן קשה מה דקאמר כאן שלא קיבלו עליהם העריבות רק עד שקיבלו עליהם השבועה בהר גריזים ובהר עיבל.

והנה אין לומר דרבי שמעון בן יהודה קאי על השבועה של הר גריזים והר עיבל, דבהכרח דקאי שם על הר סיני⁵, דקחשיב מספר בני ישראל שש מאות אלף שלושת אלפים חמש מאות וחמשים, והנה מספר זה היה כשהיו בסניני, וכמו שנמנו בפרשת במדבר, דהא עכשיו כשעברו בני ישראל את הירדן, היו בערבות מואב, ושם היה מספר בני ישראל שש מאות אלף ואלף שבע מאות ושלושים, וכמו שכתב בפרשת פינחס, ומוכח דהערבות כבר הייתה בסניני, ואם כן קשה אמאי קאמר שאין ערבות בני ישראל זה לזה, רק משעברו את הירדן וכו', וצריך ביאור.

ב

והנה עיין במהרש"א סוטה שם, וזה לשונו, אין לך כל מצוה כו' מ"ח בריתות של שש מאות אלף כו', משמע מזה, דהעונש דהעבירות היה גם בסניני ובערבות מואב, ואתיא הך סוגיא כרבי יהודה דסבר הכי בפרק נגמר הדין (סנהדרין מ"ג): דעל הנגלות נענשו אחרים קודם שעברו את הירדן, אבל לרבי נחמיה אף על הנגלות לא נענשו אחרים, עד שעברו את הירדן, לא הוי בכל מצוה אלא ט"ז בריתות של שש מאות אלף כו', ורש"י פירש בחומש נקוד על **לנו ולבנינו** לדרוש אף על הנגלות לא ענש כו' בהר גריזים ובהר עיבל ונעשו ערבים זה לזה עכ"ל, כל זה כולו כרבי נחמיה, כמו שכתב הרא"ם, ודו"ק, ע"כ.

וביאור דברי המהרש"א הוא, דעיין בסנהדרין ריש פרק נגמר הדין (מ"ג), שהביאה הגמרא (בסוגיא דעכו), מחלוקת האם נענשים על העבירות הנסתרות, וכתנאי **הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם**, למה נקוד על **לנו ולבנינו** ועל עי"ן **שבעה**, מלמד שלא ענש על 'הנסתרות' עד שעברו ישראל את הירדן, דברי רבי יהודה, אמר לו רבי נחמיה, וכי ענש על הנסתרות לעולם, והלא כבר נאמר **עד עולם**, אלא כשם שלא ענש על הנסתרות כך לא ענש על עונשין שבגלוי, עד שעברו ישראל את הירדן, ע"כ.

ולפי דברי המהרש"א משמע, שלפי רבי יהודה כבר היו בני ישראל ערבים זה לזה אף לפני שעברו את הירדן, ורק אליבא דרבי נחמיה חלה הערבות בהר גריזים ובהר עיבל, וממילא יש לומר דסוגיא דסוטה, דמשמע שכבר היו ערבים זה לזה בסניני, קאי רק אליבא דרבי יהודה, ואין הכי נמי לרבי נחמיה לא חלה הערבות רק אחר כך, ודברי רש"י בפרשה, הם אליבא דרבי נחמיה.

אך דבריו צריכים ביאור, דמלשון הגמרא משמע שכולי עלמא, בין רבי

(1) ועי' במזרחי, שמפרש כע"ז, רק מפרש הניקוד על ע' של **עד** באופן אחר.

(2) ועי' בגו"א ש"א שיש י"א נקודות כנגד י"א ארוין שקיבלו עליהם.

(3) רק דפליגי היכן הג"פ ותלוי במחל' ר' ישמעאל ור' עקיבא, עיי"ש.

(4) לכו"ע.

(5) או עכ"פ במדבר.

יהודה ובין רבי נחמיה, סבירא להו שקבלת ערבות הייתה כשקיבלו עליהם השבועה בהר גריזים ובהר עיבל, רק דפליגי על מה הייתה קבלת הערבות, האם רק על הנגלות לפי רבי נחמיה, או אליבא דרבי יהודה, שהקבלת ערבות הייתה על הנסתרות, אבל מכל מקום לכולי עלמא הייתה קבלת ערבות בהר גריזים והר עיבל.

זה לשון רש"י בסנהדרין שם, (כשבא לפרש דברי רבי יהודה), לפי שלא ענש, המקום את צדיקים שבישראל, על הנסתרות, שביד עוברי עבירה, אלא על העבירות הידועות, עד שעברו את הירדן ושמעו וקבלו עליהם ברכות וקללות בהר גריזים והר עיבל, ונעשו ערבים זה בזה, (פירוש, ואז כשקיבלו הערבות ראויים הם להיענש), כדאמרין במסכת סוטה, מיד נענשו זה על זה, ואפילו לא ידע זה בעבירות שביד חברו, ע"כ.

הרי להדיא שגם לפי רבי יהודה הייתה קבלת ערבות בהר גריזים והר עיבל, (לכל הפחות על הנסתרות)⁶, ודברי המהרש"א צריכים ביאור.

ג

והנראה בזה הוא, דהנה עיין שבועות (ל"ט), שדרשו אהא דכתיב **וכשלו איש באחיו** (שנאמר בסיני), **שיכשלו איש בעון אחיו**, מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה, ע"כ.

6 ובאמת עי' באדרת אליהו (להגר"א), שפי' הפסוק בפשטות כמו ר"י, שלא נענשו על הנסתרות עד שעברו את הירדן, עיי"ש.

הרי שכבר בסיני ילפינן שבני ישראל ערבים זה בזה, ומשמע שאליבא דכולי עלמא דינא הכי, ואם כן קשה מה דאמרין שלא הייתה ערבות אלא כשעברו את הירדן, וצריך ביאור.

אכן עיין בגמרא שם, שהקשו אמאי אמרין שכל עבירות שבתורה נפרעין רק ממנו, וכאן (בנשבע לשקר) אמרו שנפרעים ממנו ומכל העולם כולו, והרי כתוב **וכשלו איש באחיו, איש בעון אחיו**, מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה, אם כן גם בשאר עבירות יענשו כל העולם, ותירצו בגמרא (ל"ט:), התם שיש בידם למחות ולא מיחו, פירוש דבשאר עבירות שיכשלו איש בעון אחיו, אינו אלא כשהיה בידם למחות, ע"כ.

והיינו דשאני היכא שיש בידו למחות ולא מיחה, דאז נחשב כאילו הוא בעצמו עשה את העבירה, כיון דלא מיחה אמרין דניחא ליה, ומשום הכי נענש עליו, מה שאין כן בנשבע לשקר נפרעים ממנו ומכל העולם, אף אם לא היה בידם למחות ואינם חלק מן העבירה.

ולפי זה יש לומר שאין כאן סתירה מתי הייתה הקבלת ערבות של בני ישראל זה לזה, מכיון שיש שני סוגי ערבות, חדא, כשיש בידו למחות ולא מיחה, ועוד יש ערבות זה לזה, אף באופן שלא היה בידו למחות, ואין גילוי דעת דניחא ליה בעבירה שעשה, מכל מקום ערבים זה לזה.

והשתא אתי שפיר דיש לומר שבפעם היה שני זמנים בקבלת הערבות, חדא, בהר סיני, שאז כולם קיבלו ערבות זה על זה, וערבות זו הייתה שאם יש בידם למחות ולא מיחו נענשים על זה, וזו היא ערבות פרטית לכל אחד

פרפראות/המשך

בריה דרבא לרב אשי, גרים מאי (איך פסקה זוהמתן), אמר ליה (רב אשי), אף על גב דאינהו לא הוו, מזלייהו הוו דכתיב **את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה' אלקינו ואת אשר איננו פה וגו'**, ע"כ.

ומבואר שכולם, גם הדורות העתידיים וגם הגרים³, היו בהר סיני, וכן בערבות מואב, וממילא אין כאן קושיא, איך השביעם, שהרי כולם היו שם. איברא לפי זה, יש לפרש מה שכתוב כאן **את אשר ישנו פה**, דקאי גם על הנשמות, אך אם כן קשה מאי דקאמר **את אשר איננו**, הרי כולם היו שם, ועל מי קאמר **איננו פה**, ובהכרח שצריך לומר דיש שתי בחינות של 'להיות' שם, יש את אלו שרק הנשמות היו שם, אכן יש את אלו שגם גופם היה שם, ולפי זה יש לבאר שלשון **ישנו פה ואיננו פה**, מדבר על הגופים, אבל לשון **עמד** מדבר על הנשמות.

ויש לומר שזה מה שכתוב כאן בקרא, **את אשר ישנו פה** פירוש הגופים, **עמנו עמד**, פירוש הנשמות, שהם 'עומדים' שם, **ואת⁴ אשר איננו פה עמנו**, פירוש הגופים שאינם שם, גם כן כלולים כאן, משום שנשמתם הייתה שם, ושפיר היו כולם בכלל הברית, ודו"ק.

כי את אשר ישנו פה וגו', (כ"ט י"ד).

3 הנה הא דחלק בין דורות הבאים לגרים, עי' מהרש"א (שבועות ושבת), שאצל בני נשמותיהן היו שם, אבל בגרים מזלייהו היה שם, וכדאיתא בשבת וכו', ע"כ, ומשמע שנשמה ומזל ב' דברים נפרדים הם, אכן עיין בפ"י הגר"א לספ"י (פ"א מ"א א"ג), וז"ל, והנשמה הוא השכל המלמד לאדם דעת, והוא מזלו של האדם, ומלאכו, כידוע, והיא בשמים, רק ניצוצות מתנוצצים ממנו על האדם, להנהיגו ולהשכילו וכו', ע"כ, ועי' שבת (נ"ג:), אדם אית ליה מזלא, ופי' רש"י, וז"ל, מלאך שלו ומליץ עליו, ע"כ, וע"ע, ואכמ"ל.

4 ועי' מש"כ במק"א שיש לפרש את כמו 'עם', ולפי זה פירושו כאן הוא, משום שעמד שם, הנשמה, הרי גם **אשר איננו פה** בגופו בכלל הברית, ודו"ק.

סיני, אלא גם, עם כל הדורות הבאים אחר כן, עשה את הברית הזו, וכמו שפירש רש"י, וזה לשונו, **ואת אשר איננו פה**, ואף עם דורות העתידיים להיות, ע"כ.

והנה אם נדקדק בפסוק, נראה שיש חילוק היכא שמדבר על אלו אשר היו שם, להיכא שמדבר על אלו שלא היו שם, דאצל אלו שהיו בהר סיני כתיב, **את אשר ישנו פה עמנו 'עמד' היום וגו'**, אכן כשמדבר על אלו של היו שם, כתיב **ואת אשר איננו פה עמנו היום**, ולא הזכיר 'עומד', ולכאורה גם על אלו היה צריך לומר 'אשר איננו פה עמנו עומד היום', וצריך ביאור מאי שנא.

ונראה דהנה כבר הקשו המפרשים¹, על מה שכתב רש"י שכתת הברית אף עם דורות העתידיים להיות, איך מהני כריתת הברית עם מי שאיננו בעולם עדיין, עיין שם.

אכן עיין שבועות (ל"ט), בהא דבית דין משביעים את האדם, שלא על דעתו הוא נשבע, אלא על דעת המקום ועל דעת בית דין, וביארו שם, שכן מצינו במשה רבינו כשהשביע את ישראל, אמר להן דעו שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי, שנאמר (בפרשה זו) **ולא אתכם לבדכם וגו' כי את אשר ישנו פה**, אין לי אלא אותן העומדין על הר סיני², דורות הבאים וגרים העתידין להתגייר מנין, תלמוד לומר **ואת אשר איננו**, ע"כ.

ומבואר להדיא שהקבלת שבועה הייתה אף לדורות הבאים.

והנה איך מהני קבלת השבועה עליהם, עיין שבת (קמ"ו), אהא דאמרו שם שישאל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן וכו', והקשה שם רב אחא

1 עי' מזרחי וגו"א ועוד.

2 אע"ג דעכשיו היו בערבות מואב, מ"מ זה אותו ברית של הר סיני, ועי' סוטה (ל"ז), ודו"ק.

ובהגדרת שני סוגי הערבות, נראה לבאר, שהערבות הפרטית היא חלק מהמצוה עצמה, פירוש שמי שמחויב במצוה מחויב גם במצוה של השני, ויש לו חלק במצוה עצמה, וממילא גם אם חברו עובר על איסור, או אינו מקיים מצוה, מכיון שהוא ערב בדבר, שהרי גם הוא מחויב במצוה זו, נחשב כאילו לא קיים המצוה, ומשום הכי יכול הוא לקבל עונש על זה.

אכן כל זה אינו שייך רק אם יודע שחברו לא עשה המצוה, והיה לו למחות ולא מיחה, אז יש לומר שמכיון שמחויב בה, והוא ערב, ממילא גם כן נפרעים ממנו.

ויש לומר שזו היא הקבלת ערבות שקיבלו עליהם בסיני, כשקבלו עליהם המצוות קבלו עליהם גם שכל אחד ערב במצוה של השני, והחויב הוא באותה מצוה, ומצד אחד מכיון שמחויב בדבר, יכול הוא להוציא חברו אף אם כבר יצא, וכן אם יודע שלא קיים חברו את המצוה, ראוי גם הוא לקבל העונש.

אכן דבר זה שיכול הוא לקבל עונש, אינו אלא אם השני לא קיבל העונש, וכמו כל ערב שהחויב אינו אלא אם השני לא שילם, אבל אם החוטא עצמו כבר קיבל עונש, וודאי אין חברו נענש עוד פעם על חטא זה, (ובזה שאני מנשבע לשקר, דשם נפרעים מכל העולם, פירוש אף אם הנשבע עצמו כבר קיבל עונשו), ודו"ק.

ואחד, אכן יש עוד תוספת בקבלת הערבות שהיה בהר גריזים והר עיבל, שאז קיבלו ערבות אף באופן שלא יהיה בידם למחות, מכל מקום שייכים הם זה לזה, וערבים זה לזה, וזה ערבות כללית לכל ישראל, ודו"ק.

ובקבלת הערבות הכללית, פליגי רבי יהודה ורבי נחמיה, האם הוא רק על הנגלות, או גם על הנסתרות, דלפי רבי נחמיה קיבלו ערבות זו רק על הנגלות, ולרבי יהודה קיבלו זו גם על הנסתרות.

ובעצם נראה שדבר זה, שהיה שני קבלת ערבות, מוכח בדברי רש"י בסנהדרין שם, שכתב דנעשו ערבים זה לזה בהר גריזים והר עיבל כדאמרין בסוטה, ע"כ.

ולכאורה צריך ביאור כוונתו בזה, דהא בסוטה לא קאמר שקיבלו ערבות זו בהר גריזים והר עיבל, וצריך ביאור.

אכן נראה דצריך לומר, דסבירא ליה לרש"י שמכיון דאיתא התם שכרתו אותה הברית גם במדבר וגם בהר גריזים ובהר עיבל, ובשניהם מבואר שהיה קבלת ערבות, בהכרח שבכל אחד מהבריתות הייתה גם קבלת ערבות, רק סוג אחר של ערבות, דיש קבלת ערבות דסיני ויש קבלת ערבות דהר גריזים והר עיבל כנזכר, אבל היה קבלת ערבות בעת כריתת הברית, והיינו מה שכתב כדאמרין בסוטה, פירוש שאמרו שם שהיה ברית, וממילא ידעין שהיה גם קבלת ערבות ונעשו ערבים זה לזה, ודו"ק.

פרפראות/המשך

ואל תערצו מפניהם, וצריך ביאור אמאי שינה לשונו כשדובר עם יהושע, ואמר לו בלשון אחת, **אל תירא ואל תחת**, ולא לשון 'אל תערוץ', כמו שאמר לבני ישראל.

אכן נראה דלעיל כשדובר עם בני ישראל דיבר איתם על שעת המלחמה עצמה, וכדכתיב **הוא ישמיד את הגוים האלה וכו' ועשה ה' להם כאשר עשה לסיחון ולעוג מלכי האמרי וכו' ונתנם ה' לפניכם** וגו', ועל זה קאמר להם **אל תיראו ואל תערצו**, מה שאין כן כאשר דיבר עם יהושע, דיבר על כלל הנהגתו, וכדכתיב **חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ**, ועל הנהגה זו אמר לו **אל תירא ואל תחת**.

והחילוק נראה, שחלוקה היא היראה והפחד שיש בשעת המלחמה עצמה, מהיראה והפחד שיש לפני המלחמה, שהפחד בשעת המלחמה הוא ממהלך המלחמה ומהקולות שיש בה, וכמו שהביא רש"י מחז"ל, בסוף פרשת שופטים, **אל תערצו** מקול הצווחה, ולכן אמר להם משה **ואל תערצו**, מה שאין כן שלא בשעת המלחמה, הוא מהבלתי נודע מה שיהיה, והפחד זה נקרא 'חיתוי', וזה שאמר משה ליהושע **ואל תחת**, ודו"ק.

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת, (ל"א י"ט).

ולכאורה צריך ביאור מאי **ועתה**, ומה קאמר לפני זה שעל זה אמר להם משה, **ועתה כתבו לכם**, ולכאורה היה יכול לכתוב רק **כתבו לכם** וגו'.

ונראה שבעצם **ועתה כתבו** הוא המשך למה שכתוב לעיל מיניה, שהקב"ה אמר לו למשה שאחר מיתתו **וקם העם הזה וזנה וגו' ואז וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים וכו' ומצאהו רעות רבות וצרות וגו'**, ועל זה קאמר להו משה, דהעצה לזה הוא שיכתבו את השירה הזאת וכו', והיינו

הנה טעמי המקרא כאן הם תלישא קטנה קדמא ואזלא רביעי, וכבר נתבאר כמה פעמים, שחז"ל דרשו **ויבינו במקרא** על ידי טעמי המקרא (עיין נדרים ל"ז).

וטעמי המקרא כאן, נראה לבאר לפי מה שכתב רש"י **ואת אשר איננו פה**, שפירש שאף עם דורות העתידים להיות כרת הברית, ע"כ.

ועיין במפרשים שהקשו איך אפשר לכרות ברית עם מי שאינו בעולם⁶. ועיין בגור אריה, שתירץ, וזה לשונו, ויש לתרץ, דודאי שפיר הוא, דהא אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חברו אלא אם כן גדולים בחכמה ובמנין, ואין בית דין (גדול בחכמה ובמנין) כמו בית דין של משה, וכיון שכך הוא, הרי שפיר יכולים לקבל עליהם ברית **את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה**, ע"כ.

ומבואר שהברית חלה על הדורות הבאים, מפני שמשה הקדים בריתו על בני ישראל, וזה מחייב גם את כל הבאים אחריו.

ואפשר שזה נרמז בטעמי המקרא, תלישא, שאלו התלושים, פירוש אלו שלא היו שם, גם הם בכלל הברית, ומשום קדמא ואזלא, שמשם הקדים על אלו שהם רביעי, פירוש שרובצים לפניו, וממילא חל גם על התלושים, פירוש שחל גם על אלו **אשר איננו פה עמנו היום**, ודו"ק.

זילך

לא תירא ולא תחת (ל"א ח').

הנה כשמשם קרא ליהושע ואמר לו **חזק ואמץ וכו'**, סיים דבריו **לא תירא ולא תחת**.

אכן לעיל כשמשם דיבר אל בני ישראל, אמר להם **חזקו ואמצו אל תיראו**

והנה חוץ מערבות זו הפרטית שקבלו בסיני, הייתה עוד קבלת ערבות אחרת בהר גריזים ובהר עיבל, והיא הערבות כללית של כלל ישראל, שאז קבלו עליהם ערבות בכללות, שכולם ערבים זה לזה.

ונראה דערבות כללית זו, היא בנוסף לקבלת הערבות הפרטית שהייתה בסיני, והיינו שאז בהר גריזים והר עיבל קיבלו ערבות זה על זה בכללות, ולא רק שיש להם חלק במצות חבירו, אלא שיש קבלת ערבות שהם עם אחד, וכל ישראל ערבים זה לזה, והשתא כל אחד יכול ליענש על חטא שנעשה על ידי שום איש מישראל, ואינו תלוי אם יכול הוא למחות או לא, דאין זה מצד שמחויב במצוה זו או לא, אלא תלוי בשם עם ישראל, ודו"ק.

והיינו דעד עכשיו לא נענשו רק בפרטות, ועכשיו נעשו ערבים בכללות, (ורק דפליגי בה רבי יהודה ורבי נחמיה, האם קבלת ערבות זו היא גם על הנסטרות, או רק על הנגלות, ואפשר גם דפליגי איזה ערבות קבלו עליהם בסיני, ודו"ק), ואין כאן סתירה מתי נהיו ערבים זה לזה, שזה שני דברים נפרדים,⁷ דו"ק.

7 והנה על פי יסוד זה שיש ערבות שהוא חלק מן המצוה, נראה שיש ליישב כמה עניינים בסוגיא דערבות, ואכמ"ל, ועוד חז"ל.

פרפראות/המשך

לכם את השירה הזאת וכו', שעל ידי לימוד התורה יפתחו את עיניו וישגיח בעצמו שחטא, וממילא ישוב בתשובה, ומונע מעצמו כל מיני ייסורים.

ונראה שגם מרומז כאן בפרשה, מה שכתב בזהר שזה דייקא על ידי עסק התורה בלילה, על פי מה דאיתא בחגיגה (י"ב), אמר ריש לקיש, כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום, שנאמר **יומם יצוה ה' חסדו**, ומה טעם **יומם יצוה ה' חסדו**, משום **ובלילה שירה עמי**, ע"כ.

ומבואר שעסק התורה בלילה נקרא 'שירה', וכמו שכתוב **בלילה שירה עמי**.

ויש לומר שזה מה שכתוב כאן **ועתה כתבו לכם את השירה הזאת**, דייקא **שירה**, שזה בלימוד התורה בלילה, ועל ידי זה גופא ידע במה חטא, ויוכל לתקן ולשוב בתשובה, ומונע מעצמו **צרות רבות ורעות**, כנזכר, ודו"ק⁷.

7 וי"ל שענין החוט של חסד שנמשך עליו מאת הקב"ה, הוא החסד שאינו צריך לסבול ייסורים, ודו"ק.

וכן יש לבאר המשך דברי הגמ' שם, א"ר לוי כל הפוסק מד"ת, ועוסק בדברי שיחה, מאכילין אותו גחלי רתמים, שנאמר **הקוטפים מלוח עלי שיח ושרש רתמים לחמם**, ע"כ, וי"ל שהגחלי רתמים הם הייסורים הנזכרים, ודו"ק.

ועתה.

וביאור הדבר נראה, על פי מה דמבואר בזהר הקדוש פרשת ויקרא (כ"ג): שרבי יהודה פתח ואמר, **או הודע אליו חטאתו אשר חטא**, ומקשה על הלשון **או הודע** שמשמעותו הוא שיש מי שמצווה לאחר להודיע למה הוא שחטא, ולכאורה היה צריך לומר 'או ידע חטאתו', פירוש שנודע לו מעצמו, ומפרש, אלא הקב"ה מצווה לכנסת ישראל להודיע את האדם את החטא שחטא, ואיך מודיעים לו, על ידי שמביאים לו ייסורים, וכמו שכתוב (באיוב כ') **יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו**, פירוש שעל ידי הצרות שבאות עליו נודע לו שחטא, וזה הפירוש **הודע אליו חטאתו**, שהקב"ה מצווה שיודיעו לו.

והזהר מביא ראיה לזה דתנינן בשעה שבן אדם חוטא לפני קב"ה ואינו משגיח בחטאו לחזור בתשובה לפני קונו, ומשליך חטאו אחרי כתפו, (פירוש, שאינו משים ליבו לזה), הנשמה שלו עצמה עולה ומעידה לפני קב"ה שחטא, (פירוש, שהנשמה אינה רוצה שהגוף יהיה נמצאת בו יחטא, ומתחננת שהקב"ה יעורר הגוף לתשובה), אז הקב"ה מצווה לכנסת ישראל, ואומר, **או הודע אליו חטאתו אשר חטא**, שיודיעו להאדם שחטא, וזה על ידי שמביאים עליו ייסורים, וכמו שכתוב (ביחזקאל) **הודע את ירושלם את תועבותיה**.

וממשיך בזהר שאחר שמגיע אל האדם הייסורים, אז מתעורר האדם לשוב בתשובה לפני קונו, והוא נכנע ומביא קרבן, שמי שליבו גס בו, חוטא ושוכח שחטא ואינו משגיח על זה, אבל הקב"ה מזומן כנגדו (שמרחם עליו), ומצווה להודיעו שחטא (ולפי בקשת הנשמה), כדי שלא ישכח את החטא.

וממשיך בזהר אמר רבי יוסי הכי הוא ודאי, ומביא ראיה מדוד המלך, עיין שם.

אך מוסיף הזהר שם ואמר, ומאן דקאים בליליא, שמי שקם בלילה לעסוק בתורה, התורה מודיעה לו חטאו, אך לא על ידי ייסורים, אלא כמו אמא שמודיעה לבנה במילים רכות, (פירוש, שעל ידי שעוסק בתורה ולומד בלילה), על ידי זה נפתחים עיניו וליבו, ומשגיח מעצמו שחטא, ובאופן זה הוא מונע מעצמו כל מיני צרות וייסורים, דעל ידי לימוד התורה אינו שוכח מקב"ה, ועל ידי עצמו הוא חוזר ושב בתשובה לפני הקב"ה, ע"כ.

והנה לפי המבואר בזהר הנזכר, יש לפרש הפסוקים הכתובים כאן בפרשה, דבאופן של **ומצאהו רעות רבות וצרות**, בוודאי הם באים כדי לעורר את האדם שישוב בתשובה, ומבחינת **או הודע אליו חטאתו**, דהרי כתוב לפני זה **ועזבני והפר את בריתי וגו'**, ועל זה קאמר להו משה **ועתה**, פירוש שיש לאדם עצה אחרת שיתוודע לאדם חטאו, וזה על ידי שכתבו

כולל ערב

זכרון משה מתים הלוי

מעומקא דליבא נשגד כוס של ברכה לידידנו מחשובי

האברכים היושבים בבית ה' בלילות, יגע ועמל בעסק התורה

ה"ה

הרב משה ברזרזמן שליט"א

עם הולדת בתו ני"ז במזל טוב.

יעזור ה' ויראה נחת ואושר כל הימים, ויזכה לגדלה לתורה

ולחופה ולמעשים טובים.

מאחלים

בני החבורה הרב משה רוטנברג

ראש הכולל